

33141 II, B, g, 201

3/84

56

OKROŽNICA

NJIH SVETOSTI PAPEŽA

LEONA XIII

O

KRŠČANSKI URAVNAVI DRŽAV.

V LJUBLJANI.

TISK IN ZALOŽBA „KATOLIŠKE TISKARNE“.

1885.

Vsem čas
in škof

Poz

Čer

Boga, sa
duš in z
vendar t
toliko in
donašati,
varstvo ž

Kam

nici vedn
nekdaj n
vila: tak
so vanjo
nimi deli
da si je
more niti

Vsem častitljivim bratom patrijarhom, primatom, nadškofom
in škofom katoliškega svetá, v milosti združenim s sv.
stolom,

Papež Leon XIII.

Častitljivi bratje!

Pozdrav vam in apostolski blagoslov!

Čeravno si cerkev, neminljivo delo usmiljenega Boga, sama po sebi in po svoji natori za izveličanje duš in zadobljenje nebeške sreče prizadeva, podaja vendar tudi v časnih zadevah iz lastnega nagiba toliko in takega dobička, da bi večega ne mogla donašati, če tudi bi bila v prvi vrsti in posebno v varstvo časne sreče postavljena.

Kamorkoli se je cerkev razširila, tam je v resnici vedno vse spremenila ter ljudsko pravnost z nekdanj nepoznanimi čednostmi obogatila in prenovila: tako, da so se odlikovala vsa ljudstva, ktera so vanjo stopila, s krotkostjo, pravičnostjo in slavnimi deli. In vendar se že od nekdanj cerkvi očita, da si je navskriž s koristmi države in da tej ne more niti toliko koristiti, niti jo toliko proslaviti,

kolikor dobro uravnana država po svoji naravi in po svojem bistvu doseči skuša. Znano je, da so bila že v najprvih početkih sv. cerkve podobna krivična mnenja o kristijanih razširjena, da so bili sovražstvu in nevošljivosti izpostavljeni, češ, da so sovražniki države; očitalo se jim je takrat kar meni nič tebi nič, da so oni zakrivili vse zló, ki je zadevalo državo, ko je vendar v resnici Bog, maščevalec hudobij, pravične svoje kazni pošiljal nad krivične.

Taka nesramna opravljajna so po pravici oborožila duha sv. Avguština ter mu ostrila peró, ko je vzlasti v svoji knjigi o „državi Božji“, (de civitate Dei), osvitljeval vpliv krščanskega uka v razmerah do države tako prepričevalno, da se je zdelo, kakor bi ne bil toliko branil kristijanov svojega časa, marveč kakor bi bil za vse čase zmagal te napačne obtožbe.

Vendar žalostna pohlepnost po enakih obtožbah in obdolženjih ni počivala in mnogi ljubijo vsikdar zajemati si pravila življenja iz družih virov, kakor iz nauk, ktere odobrava katoliška cerkev. Da, v najnovejših časih se je jelo širiti, veljavo dobivati ter skoraj povsod vladati neko „novo pravo“, o katerem pravijo, da je pridobitev napredovalnega časa ter da je vzrastlo iz razširjajoče se prostosti. Pa kolikor se je že tudi poskušalo, vendar je le gotovo, da ni najti boljšega načina države uravnati ter vladati, kakor je oni, kateri izvira sam po sebi iz evangeljskih nauk. Zato se nam zdí velike pomembe in prav strinjajoče se z apostolsko našo službo na novo

nastala mnenja o državi s krščanskim naukom primerjati. Na ta način upamo vzroke zmot in dvomov zatreti, prepričani, da bodo vsi v luči vzhajajoče resnice spoznali ona vzvišena pravila prav živeti, katerih se imajo držati, katerim imajo slediti.

Ni težko pokazati, kakošna da bi postala državna uprava, če bi se človeška družba dala voditi po krščanskem modroslovju. Človeku je že prirojeno v družbi živeti, ker tega, kar mu je najpotrebnejše k življenju, kakor tudi omike duha in srca, ne more došēči v samoti. Zato je previdnost Božja določila, da se tak rodi, ki naj se druži in edini z drugimi in sicer v zasebnem, domačem ter v družabnem življenji, ker le na ta način si more vse oskrbeti, kar mu je za življenje potrebno. Ker pa ne more nobena družba ostati brez poglavarja, kateri vspešno in enakomerno naganja posamezne ude v dosego skupnega namena, zato je potrebna družabnemu človeškemu življenju avktoriteta ali veljava, ktera je vodi; avktoriteta, ktera pa ravno tako kakor družba sama izhaja iz nature in zato od Boga samega, njenega pričetnika. Iz tega pa sledi, da je ni oblasti, razun od Boga; kajti Bog sam je resnični in najviši Gospod vseh stvari, kteremu ima vse podložno biti ter mu služiti, tako, da tisti, kateri imajo pravico vladati, ne dobē te pravice od nikoder drugod, kakor od Boga, najvišega vladarja. „Ni je oblasti, kakor od Boga.“ (Rim. 13, 1.)

Vendar pa vladarska oblast sama po sebi ni navezana na kako posebno obliko; naj je taka ali

taka; da le koristi ter pospešuje splošno blagostanje. Vladalci pa se morajo, naj so predpostavljeni taki ali taki državni upravi, ozirati na Boga ter ga pri vladanji države imeti za vzgled in najvišo postavo. Kakor je namreč Bog v vidnem svetu vstvaril niža bitja, da na kak način razodevajo natoro in delovanje Božje ter vodijo k skupnemu namenu, prav tako je hotel postaviti v družabnem življenji oblast, v kateri naj bi se nekako upodabljala moč in previdnost Božja nad ljudmi.

Oblast pa se mora rabiti pravično; ne samo-silno, marveč očetovsko, ker je tudi Božje gospodstvo nad vse pravično in združeno z očetovsko dobrotto; služiti mora v korist podložnim, ker je gosposka zarad tega drugim predpostavljena, da varuje splošne koristi. Tudi se ne sme nikakor zgoditi, da bi bila gosposkina oblast le posameznemu ali malokterim v prid, ker je postavljena v splošno korist.

Poglavarji držav naj pomislijo, da bo Bog kedaj toliko ojestrejši odgovor tirjal od njih, — če so krivično vladali, če so z neusmiljenostjo ali prevzetnostjo grešili, če so za svoje ljudstvo slabo skrbeli, — kolikor svetejša je njihova služba, kolikor viša je čast, katero so dosegli. „Mogočni bodo močno kaznovani.“ (Modr. 6, 7.)

Tako bo prava vladarska vzvišenost gotovo našla voljno ter spoštljivo častenje podložnih. Če so se namreč podložni prepričali, da ti, ki vladajo, vladajo od Boga pooblasteni, potem bodo tudi spoznali, da so po pravici dolžni vladarjem slušati ter skazovati

jim ono spoštovanje in ono zvestobo, ki je enaka ljubezni otrok do staršev. „Vsak človek bodi viši oblasti podložen.“ (Rim. 13. 1.) Kajti postavno oblast zaničevati, naj jo ima ta ali oni, je ravno tako nedovoljeno, kot Božji volji nasprotovati; kateri pa tej nasprotujejo, samovoljno deró v pogubljenje. „Kteri se oblasti ustavlja, se Božji volji ustavlja; kateri se pa ustavljajo, sami sebi pogubljenje nakopavajo“ (Rim. 13, 2.) Odpovedati pokorščino in s silo množice napraviti ustajo, je toraj pregreha tako zoper človeško kakor Božjo veljavo.

Zato je umljivo, da mora tako vrejena država mnogim in nad vse težkim dolžnostim, ktere jo z Bogom družijo, z očitnim veroizpovedanjem zadostovati. Natora in pamet, kateri vsacemu izmed nas Boga s pobožno svetostjo častiti velevate, ker smo v njegovi oblasti, ker smo od njega izšli in se imamo k njemu zopet vrniti, veže isto tako tudi človeško družbo. Kajti ljudje v državo združeni niso nič manj v Božji oblasti, kot posamezni, in družba človeška ni nič manj dolžna Bogu, svojemu začetniku, hvaležnosti skazovati, kakor posamezni, kajti po njem je nastala, njegov migljej jo ohranjuje in iz njegove dobrotljive roke prejema neštevilno milosti in dobrot v polni meri. Kakor namreč nikomur ni dovoljeno zanemarjati svojih dolžnosti do Boga, in ker je dalje največa dolžnost sprejeti vero v srce in v življenje, ne sicer tisto vero, ktero si kdo izvoli, ampak tisto, ktero je Bog razodel in ktera se po gotovih znamenjih, nad kterimi nikakor ni

dvomiti, kot edino prava med vsemi dokaže: — prav tako se ne morejo države, ne da bi se pregrešile, tako obnašati, kakor da bi Boga celó ne bilo, ali kakor bi njih vera nič ne skrbela, katero lahko kot nekaj tujega in brezkoristnega zavržejo ali kar meni nič tebi nič iz različnih ver eno, katero se jim zljubi, izvolijo, ampak da je njih stroga dolžnost tako častiti Boga, kakor je on sam zadostno razodel, kako hoče česčen biti. Božje ime naj je toraj sveto vladarjem; kot največo svojih dolžnosti naj smatrajo vero pospeševati, dobrohotno jo čuvati, z veljavo in postavnimi predpisi jo varovati ter nič ne vkreniti ali določiti, kar bi bilo njeni prostosti nasproti. To so dolžni tudi podložnim, katerim so predpostavljeni. Kajti vsi smo rojeni in odločeni za ono največo in zadnje dobro, na katero morajo biti obrnene vse naše težnje, vse naše dejanje in nehanje, in ktera nam je pripravljena izvan tega revnega in kratkega življenja — v nebesih. Ker je pa od tega odvisna popolna človeška sreča, je dosega tega namena za vsacega posameznika tako imenitna, da imenitniši ne more biti. Potrebno je toraj, da skrbi država, ker je namenjena v splošno korist, pri pospeševanji občnega blagra za svoje ude tako, da ne le ne stavi zaprek, doseči to največe in nespremenljivo dobro, po katerem sami hrepené, temveč da jim vse mogoče olajšave podaja. Prva teh pa je: skrbeti, da se ohrani vera, ktera veže z Bogom ljudi, sveta in čista.

Ktera pa je prava vera, tega spoznati onemu, kateri razumno in odkrito presoja, ni težko. Iz jako

številnih in jasnih dokazov se namreč spozná, da je ona edino prava vera, katero je Jezus Kristus učil, in katero braniti in razširjati je svoji cerkvi ukazal. Taki dokazi so: nedvomljivo spolnjenje prerokovanj, veliko število čudežev, neizrečeno hitro razširjanje sv. cerkve sredi sovražnikov in pri največih zaprekah, spričevanje mučencev in drugi podobni.

Edinorojeni Sin Božji je namreč ustanovil na zemlji družbo, katero imenujemo cerkev ter ji naročil vzvišeno in Božje poslanstvo, katero je bil sam od Očeta prejel, nadaljevati v vseh časih. „Kakor je Oče mene poslal, tako tudi jaz vas pošljem.“ (Jan. 20, 21.) „Glejte jaz sem z vami vse dni do konca svetá.“ (Mat. 28, 20.)

Kakor je prišel toraj Jezus Kristus na svet, „da bi imeli ljudje življenje in je obilniše imeli“ (Jan. 10, 10.), tako je tudi cerkvi namen duše večno izveličati; in zato je že v njeni natori širiti se med vse rodove človeške v vseh krajih in v vseh časih. „Oznanujte evangelje vsem stvarém.“ (Mark. 16, 15.)

Temu velikanskemu številu ljudi pa je Bog sam določil gosposko ter ji moč podelil je vladati; enega pa je hotel postaviti vsem poglavarja ter storiti ga za najvišega in nezmotljivega učitelja resnice, kateremu je izročil ključe nebeškega kraljestva. „Tebi bom dal ključe nebeškega kraljestva.“ (Mat. 16, 19.) „Pasi moja jagnjeta, pasi moje ovce.“ (Jan. 21, 16—17.) „Jaz sem molil za te, da ne jenja tvoja vera.“ (Luk. 22, 32.)

Čeravno pa ta družba obstojí ravno tako kot država iz ljudi, ima vendar čeznatorni, duhovni značaj zavolj namena, zarad kterega je postavljena in zavolj pripomočkov, kterih se v dosego tega namena poslužuje, ter se razločuje od države; ona je, kar je posebno imenitno, po svojih znakih in po svojem pravu popolna družba, ker ima po volji in milosti svojega ustanovitelja v sebi in po sebi vse pripomočke, kteri so ji potrebni, da se ohrani ter vspešno deluje. Kakor pa je namen, po kterem cerkev hrepení, najbolj vzvišen, tako prekosí tudi njena oblast vse druge oblasti in se ne smé podrediti državní oblasti ali na kak način ji biti podvržena.

Jezus Kristus je dal v resnici svojim apostolom popolno oblast do svetega z izrečno pravico postave dajati in z dvojno oblastjo, ktera iz nje izhaja, namreč soditi in kaznovati. „Dana mi je vsa oblast v nebesih in na zemlji; . . . pojdite in učite vse narode, . . . učite je spolnovati vse, karkoli sem vam zapovedal.“ (Mat. 28, 18—20.) In na drugem mestu: „. . . Ako jih pa ne posluša, povej cerkvi.“ (Mat. 18, 17.) In zopet: „Pripravljeni smo (apostoli) maščevati se nad vsako nepokorščino.“ (II. Kor. 10, 6.) Dalje: „Ostrejše bom delal po oblasti, ki mi jo je dal Gospod v boljšanje in ne v podiranje.“ (II. Kor. 13, 10.) Iz tega sledí, da ni država, ampak cerkev poklicana voditi ljudi v nebesa; nji je od Boga odkazana ta služba, da skrbi in določuje vse, kar vero zadeva, da uči vse narode, in krščanski uk, kolikor more povsod

razširja; z eno besedo: da uravnava krščanske zadeve določno in gotovo, prosto po svoji volji in po svojem razumu.

Cerkev ni nikdar opustila sami sebi dovršene in popolno neodvisne oblasti prilastovati, če tudi ji je že od davnej nasprotovalo vladarjem se prilizujoče modroslovje; očitno jo je izvrševala, kakor apostoli, ki so se že za-njo borili ter predstojnikom židovske sinagoge, hotečim zabraniti razširjanje evangelja, nevstrašeno odgovorili: „Boga treba bolj slušati, kakor ljudi.“ (Ap. dj. 5, 29.) Tudi sveti cerkveni očetje so skušali od časa do časa to avktoriteto, to veljavo, s pameškimi dokazi braniti; in rimski papeži niso nikdar opustili jo z nespremenljivo stanovitnostjo zoper njene protivnike varovati. Da, sami vladarji in voditelji držav so pripoznavali v besedi in v dejanji to oblast, poslušajoči s cerkvijo vedno kakor s samostojno postavno gosposko, n. pr. ko so sklepali pogodbe, ko so uravnavali državne zadeve, ko so odpošiljali in sprejemali poslanstva itd. Gotovo se tudi ni zgodilo brez posebnega namena previdnosti Božje, da je ta oblast dobila posvetno gospodstvo kot najbolji branik svoje prostosti.

Tako je toraj Bog razdelil skrb za človeški rod med dve oblasti, namreč duhovsko in svetno, ter je eno postavil čez Božje, drugo čez človeške zadeve. Vsaka je v svoji vrsti najviša; obe imate gotove meje, ktere so jima določene po njinem bistvu in po njinem bližnjem namenu; zarisana je, dejal bi, vsaka s krogom, v katerem naj gospoduje z izključ-

ljivo pravico. Ker pa imate obe iste podložnike, se lahko primeri, da spada ena in ista zadeva, če tudi po različnem stališči, pod pravico obeh; zato je bilo potrebno, da je neskončno previdni Bog, od kterega ste obe postavljeni, pota obeh prav vredil. Oblasti namreč, ktere so, so od Boga postavljene.“ (Rim. 13. 1.)

Če bi temu ne bilo tako, bi le prepogosto nastale žalostne homatije in razprtije, in ne redko bi moral vesten človek obstati kakor na razpotji, kjer bi boječ se ne vedel, kaj mu je storiti, kako mu je v dveh nasprotujočih si zapovedih obeh oblasti ravnati, ker ne smé nobeni, da ne zanemari svoje dolžnosti, odreči pokorščine. To pa se nikakor ne strinja z neskončno modrostjo in dobrotljivostjo Božjo, ktera je že v telesnem svetu, če tudi je veliko manje pomembe, združila natorne moči in njene vzroke ter je spravila v primerno, prečudno soglasje, in sicer tako, da nobena druge ne opovira, vse pa se najbolje vjemajo z namenom svetá. Potrebno je toraj, da obe oblasti veže dobro vrejeno razmerje, ktero se dobro dá primerjati združenju duše in telesa v človeku.

Kakošno pa naj bo to združenje in kako daleč naj sega, se more razsoditi, kakor smo dejali, le po natori obeh in z ozirom na preimenitne ter vzvišene namene: ena ima namreč najprvo in poglavitno skrbeti za časno blagostanje, a druga naj pridobiva nebeške in večne dobrote. Vse toraj, kar-koli spada na svetu med svete reči, kar zadeva zveličanje duš in službo Božjo, bodisi po svoji natori, bodisi svo-

jem namenu, to vse spada pod oblast in področje sv. cerkve; vse druge zadeve pa družabnega in državnega značaja naj so pod oblastjo državne avtoritete, ker je Jezus Kristus zapovedal: „Dajte cesarju, kar je cesarjevega, in Bogu, kar je Božjega“.

Nastanejo pa tudi časi, da še drug način združenja ugaja mirni prostosti, če se namreč vladarji držav z rimskim papežem o gotovih zadevah pomenijo in zedinijo. V takih slučajih kaže cerkev prav posebno svojo materino ljubezen, ker rada toliko odneha, kolikor največ more.

V splošnih potezah smo narisali, kakošna da je krščanska uravnava družbe človeške; in ta ni samovoljno ali poljubno tako vrejena, marveč po premenitnih in popolno resničnih načelih, ktera zdrava pamet odobrava.

Taka uravnava držav pa nima nič na sebi, kar bi se ne strinjalo z visokostjo vladarsko; kajti ne samo, da nikakor ne zmanjša pravic veličanstva, marveč je utrdi in zviša. Še več; če globlje premišljujemo to uravnavo, je tako popolna, kakor nobena druga; po nji bi se zares lahko dosegle imenitne in mnogotere koristi, če bi le vsak zavzemal svojo stopinjo ter natančno spolnoval svojo dolžnost in nakazano službo.

V državni uravnavi, kakor smo jo ravno opisali, so v resnici Božje in človeške reči primerno ločene: nedotakljive pravice državljanov branijo Božje, natorne in človeške postave; dolžnosti posameznih so ravno tako modro nakazane, kakor je tudi oskrb-

ljeno za njih izpolnitev. Vsi ljudje vedó, da so jim postavljeni na negotovem in težavnem potu v večno domačijo kažipoti, katerim lahko varno sledé, kateri jim tje priti pomagajo; vedó pa ravno tako, da so jim zopet drugi predpostavljeni, kateri jim pomagajo doseči in ohraniti varnost na tem svetu, blagostanje in druge dobrote tega življenja. Družina dobí trdno podlago, ktera ji gré, v sveti, enotni in neločljivi zakonski zvezi; pravice in dolžnosti zakonskih se določujejo po tem, kar je pravično in spodobno. Ženi se varuje dolžna čast; možu je dana veljava, podobna Božji veljavi; očetovska oblast je primerno omejena z ozirom na čast žene in otrok; konečno je tudi najbolje preskrbljeno za varstvo, koristi in vzgojo otrok.

V političnem in družbenem življenji se ozirajo postave na skupno dobro; teh pa ne vodi volja in goljufiva razsodba množice, ampak resnica in pravica. Oblast vladarjev ima na sebi nekaj svetega, nadčloveškega ter je omejena, da ne zaide od pravice ter prestopi v vladanji svojih mejá; pokorščino državljanov spremlja spodobnost in dostojnost, ker ne služi človek človeku, marveč služi volji Božji, ki vlada po ljudeh. Če pa podložni to spoznajo ter so tega prepričani, bodo popolno uvideli, da tírja pravica veličanstvo vladarjev spoštovati, stanovitno in zvesto očitni oblasti pokornim biti, nobene ustaje vzbujati ter sveto varovati državni red.

Ravno tako se šteje med dolžnosti državljanove medsebojna ljubezen, dobrotljivost in radodarnost.

Ne premoti ga, če si postave druga drugi nasprotujejo: on je državlján, pa tudi kristijan. Konečno se skrbi na takov náčin tudi za velikanske dobrote, s kterimi napolnuje kršćanska vera sama po sebi tudi borno človeško življenje v prid družbe človeške, tako da se mora s popolno pravico reči: „Stanje kake države je odvisno od češćenja, ktero se Bogu v njej skazuje; državo in češćenje Božje veže tesna sorodna vez“. (Sac. Imp. ad Cyrillum Alexand. et Episcopus metrop. — Cfr. Labbeum Collect. Conc. T. III.)

Moč teh dobrot je opisal tako prečudno lepo, kakor le on zná, sv. Auguštín na mnogih mestih svojih del, vzlasti pa tam, kjer se obrača do cerkve s sledečimi besedami: „Ti vodiš in učiš otroke po otročje, krepko mladenče, starce mirno, kakor tirja ne samo starost telesna, ampak tudi dušna; ti učiš žene v čisti in zvesti pokorščini podložnim biti svojim možem, ne v nasićenje svojih strasti, ampak v množenje rodú in ohranjenje družine; ti postavljaš može čez žene, ne da se šalijo s slabejšim spolom, ampak da je ljubijo z odkritosrčno ljubeznijo; ti delaš, da so otroci svojim staršem prostovoljno podložni, starši pa, da ljubeznjivo nad njimi vladajo; ti družiš državljane z državljani, narode z narodi in celó vse ljudi s spominom na prve starše, ne samo v družbo, ampak v neko bratovsko ljubezen. Ti učiš vladarje skrbeti za ljudstva, te pa opominjaš podložnim biti svojim kraljem. Ti skrbno učiš, komu je skazovati čast, komu ljubezen, komu spoštovanje; koga se je

bati, koga tolažiti, koga opominjati, komu prigovarjati, koga svariti, koga grajati, koga kaznovati, in kažeš, da ni vse za vsakega, pač pa treba vse ljubiti, nikomur pa krivice delati.“ (De moribus Eccl. cath. cap. XXX. n. 63.)

Isti Avguštin graja na drugem mestu slabo poučene politične modroslovce: „Tisti, ki trdijo, da je Kristusova vera državi nasprotna, naj nam dajo take vojake, kakoršne tirja Kristusov nauk. Dajo naj nam take predsednike, take može, take žene, take starše, take sinove, take gospode, take služabnike, take kralje, take sodnike, in konečno take davkoplačevalce in pobiralce, kakor je tirja nauk Gospodov; potem naj si upajo reči, da je državi nasprotna; a nikakor naj se ne obotavljajo spoznati, da je velik blagor državin, če se natančno spolnuje.“ (Epist. CXXXVIII. [al. 5] ad Marcellinum, cap. II. n. 15.)

Bili so časi, ko je evangeljsko modroslovje vladalo države. Takrat je prešinjala moč krščanske modrosti in Božja krepost postave, naprave, ljudsko življenje in vse državne zadeve. Od Jezusa Kristusa ustanovljena vera je trdno stala na častni stopnji, ktera jej gre, in povsod je cvetela pod varstvom vladarjev in po postavni pomoči gosposk. Medsebojne dolžnosti so srečno družile cerkev in državo v edinstvi in prijateljstvu. Zato pa je tudi tako uravnana država donašala sad, ki si ga komaj moremo misliti, a sad živi in bo živel v premnogih spominkih, in nobena sovražna zvijača ga ne bo uničila ali otemnila.

Če je krščanska Evropa ukrotila barbarske narode, če jih je privedla od divjosti k omiki, iz praznovrstva k resnici; če je napade Moslimov zmagnosno odbila; če si je ohranila prvo mesto v svetni omiki; če je bila vsikdar v lepem človekoljubji vsem voditeljica in učiteljica; če je obdarila ljudstva z raznovrstno, pa resnično prostostjo; če je premodro neštevilne naprave v življenje obudila, da zmanjšujejo revo in bedo človeško: zato brez ugovora veliko hvalo dolžuje sv. veri, ktera jo je podpirala, ko se je tako velikanskih podjetij lotila ter je dovršila. In te velike blagre bi še sedaj imeli, ko bi se bila ohranila edinnost med obema oblastima; in po pravici bi bili lahko še večih pričakovali, če bi se bila bolj zvesto in bolj stanovitno poslušala veljava, gospodstvo in soveti sv. cerkve. Kajti kot postava, ktera bi imela večno veljati, so besede, ktere je pisal škof Ivo Chartrenski papežu Paschalisu II: „Če ste cerkev in država med seboj združeni, se svet dobro vlada in cerkev cvete in sad rodi; če ste pa needini, pa ne le iz malih stvari nič ne priraste, ampak tudi velike žalostno razpadejo.“ (Ep. CCXXXVIII.)

One pogubljive in obžalovanja vredne novotarije pa, ktere so se začele v 16. stoletji, so se kmalo zanesle, ko so bile provzročile v krščanski veri toliko zmešnjav, tudi nekako ponatorno v modroslovje, iz modroslovja pa v vse državno življenje. Od tod vró kakor iz studenca oni novi nauki razbrzdane prostosti, kteri so bili v viharjih prejšnjega stoletja izmišljeni ter so stopili v javnost kot pravila in pod-

laga „novega prava“, prej nepoznanega, katero nasprotuje v več kot v enem obziru ne le krščanskemu, ampak tudi natornemu pravu. Med temi pravili je prvo ono, da so vsi ljudje, kakor so enaki po svojem bistvu in po svoji natori, tudi resnično enaki v dejanskem življenji; da je vsak tako neodvisen, da nikakor ni podložen drugi veljavi; da prosto premišljuje, kar le hoče, ter dela, kar mu drago; da nima nihče pravice drugim zapovedovati. Če je človeška družba po teh pravilih uravnana, ne pozna druge oblasti, kakor svojo voljo, in ljudstvo se, ker ne spozná druge oblasti nad seboj, samo sebe vlada. Ljudstvo po tem mnenji sicer izvoli može, poslance, katerim se izroči; vendar tako, da jim dá, ne toliko pravico, kakor marveč službo, opravilo in dolžnost, vladati, katero pa imajo opravljati v njegovem imenu.

Na gospodstvo Božje se tù pozabi, prav kakor bi Boga celó ne bilo, ali pa, kakor bi se Bog prav nič ne brigal za družbo človeško; kakor bi ne imeli ljudje, bodisi posamezno, bodisi skupno, do Boga nobenih dolžnosti; ali kakor da bi si mogli misliti kako gosposko, ktera nima svojega izvira, svoje moči in vse svoje veljave v Bogu samem. Tako pa ni država, kakor je razvidno, nič družega, kot množica, ktera sama sebe uči in vodi. In ker ima ljudstvo, kakor pravijo, samo v sebi vir vseh pravic in vse oblasti, sledí iz tega, da država ne spozná nobenih dolžnosti nasproti Bogu, da ne spoznava očitno nobene vere; da jej ni treba preiskovati, ktera izmed

mnogih je edino prava, ali katero staviti nad druge ter samo njo najbolj podpirati, ampak da mora deliti raznim veram enake pravice, da škode ne trpi državni red. Od tod prihaja, da je prepuščeno posameznim soditi o verskih zadevah, da se vsak lahko tiste vere oklene in po njej živi, ktera mu bolj ugaja, ali pa nobene, če mu nobena ni všeč. Od tod pa zopet izvira: da vsakdo neomejeno lahko sodi v zadevah vesti, da se tako lahkomišljeno meni o češčenji ali nečeščenji Božjem, da smejo ljudje neomejeno misliti in svoje misli razodevati, kakor jim drago.

Če pa dandanes take resnice veljajo v podlago državam, se lahko brez težave uvidi, kam cerkev tirajo, in kako krivično jo zatirajo. Kajti če je dejansko življenje s takimi nauki v soglasji, potem se katoličanstvo stavi v državi na enako stopinjo z nasprotnimi verskimi ločinami, ali mogoče še niže, in na cerkvene postave se nihče ne ozira. Cerkev, ktera ima po zapovedi in ukazu Jezusa Kristusa vse narode učiti, naj se tedaj nikar ne postopi ljudstva javno učiti? Še celo o rečeh, ktere zadevajo obojne oblasti pravice, odločujejo svetni vladarji po svoji volji ter zaničujejo prevzetno najsvetejše cerkvene postave. Tako spravljajo pod svojo oblast zakone kristijanske, določujoči o veljavnosti in neveljavnosti zakonske zveze, o enoti in neločljivosti zakona; ropajo cerkvena posestva, trdeč da cerkev ne smé imeti lastnega premoženja; kratko: s cerkvijo tako delajo, kakor bi ne bila po svojem bistvu in po svojih pravicah popolna družba, ter jo stavijo v eno

vrsto z drugim družbami v državi. Če pa ima cerkev še kakošne pravice in kakošen postaven delokrog, ima ga, kakor pravijo, le s privoljenjem in po milosti državnih poglavarjev.

Če pa ima cerkev v kaki državi s privoljenjem državnih postav še svoje pravice, in se je med obema oblastima sklenila državno veljavna pogodba, precej kričé, da se morajo cerkvene zadeve ločiti od državnih. To pa se vé da iz tega namena, da lože brez kazni prelamljajo dano besedo ter v vseh rečéh brez opovir po svoji volji ravnajo, kar in kakor jim drago. Ker pa cerkev ne more takega početja voljno prenašati, — ker se vendar ne more in ne smé odpovedati svojim največim in najsvetejšim dolžnostim —, ampak strogo zahteva, da se ji dana beseda popolno in vestno drží, se pogosto zgodi, da nastanejo med cerkveno in državno oblastjo prepiri, kateri se pa navadno tako končajo, da prva drugi, močnejši podleže, ker ima manj zemeljskih pripomočkov. Tako pri dandanašnji, skoraj povsod priljubljeni, uravnavi držav navadno želê, cerkev ali popolno izključiti iz očitnega življenja, ali pa vkovano imeti v trdih okovih. Kar se v javnem življenji godí, godí se večinoma iz tega namena. Postave, uprava držav, brezverska odgoja mladine, da se ropajo ter zatirajo verski redovi, da se je uničila posvetna oblast rimskega papeža, — vse to ima namen porezati žile krščanskim napravam, manjšati katoliške cerkve prostost ter kratiti njene pravice.

Da taka načela o vladanji držav resnici nasprotujejo, pravi že zdrava pamet. Kajti ona spričuje, da izvira vsa oblast iz Boga, največega in najvišega vira. Gospodstvo ljudstva pa, katero naj ima svojo podlago brez ozira na Boga natorno v množici ljudski, je sicer posebno pripravno razburiti strasti ter se jim hliniti, ne more se pa opirati na nobeno resnično podlago; tudi nima dovolj moči zagotoviti očitno varnost ter vzdržati mir in red v državi. V resnici je ravno po teh naukih že tako daleč prišlo, da mnogi trdijo, kakor bi bila skoraj postava, da se prevrati ali ustaje smejo po postavnem potu napravljati. Razširjeno je namreč mnenje, da poglavarji držav niso družega, kot izvoljenci, kateri imajo samo voljo ljudstva izvrševati; naravno pa sledí iz tega in tudi ni drugače mogoče, da je vse, kot volja ljudstva, spremenljivo, in da se je vedno bati prekucij.

Če se pa o veri meni, da ni med različnimi in nasprotujočimi si verskimi ločinami bistvenega razločka, se mora pač zgoditi, da se ne spoznava nobena vera, niti v besedi, niti v dejanji. In če se to mnenje razločuje po imenu še kaj od brezbožtva ali atheisma, ni v resnici nič več ločiti. Zakaj, kdor je prepričan, da je Bog, mora spoznati, če hoče biti dosleden in ne brezmiseln, da ne morejo biti vse verske ločine, ki so tako raznovrstne in si v najimenitnejših rečéh nasprotujejo, vse enako verjetne, vse enako dobre, vse enako Bogu drage.

Tako ni brezmejna prostost misliti in tiskati sama ob sebi taka dobrotá, ktere bi se smela člo-

veška družba po pravici veseliti; nasprotno je začetek in vir mnogo zlega. Prostost mora ostati, če hoče pomagati človeku do popolnosti, v mejah resnice in pravice; natora dobrega in resničnega pa se ne more spreminjati po samovoljnosti človeški, ampak ostane vedno ista ter je ravno tako nespremenljiva, kakor samo bistvo stvari. Če se razum napačnih mnenj poprime, če volja slabo sprejme in se ga oklene, ne doseže svoje popolnosti niti prvi, niti druga, ampak zgubita natorno svojo prednost in se spridita. Kar tedaj nasprotuje kreposti in resnici, ne smé priti na dan in pred obličje ljudi; še manj pa se smé braniti ter zagovarjati s pomočjo in z varstvom postav. Le pošteno življenje vodi v nebesa, kamor vsi hrepenimo; zato zaide država od natornih pravil in postav, če pusti misli in slaba dejanja tako zdivjati, da nekaznovana odvrčajo duhove od resnice, srca pa od čednosti. Cerkev pa, katero je Bog sam ustanovil, izključiti iz dejanskega življenja, iz postavodajalstva, iz odgoje otrok, iz družine, je velika in pogubljiva zmota. Brez vere ne more biti država dobro uravnana; in mogoče, da je že bolj znano, kot bi bilo potrebno, kakošno je in kam meri tako imenovano „družbinsko modroslovje življenja in nravnosti“. Prava učiteljica kreposti in varovalka nravnosti je cerkev Kristova; ona brani zdrava načela, iz katerih se izvajajo dolžnosti; ona podaja najmočnejše nagibe za pošteno življenje ter ne prepoveduje le slabih dejanj, ampak tudi slaba nagnjenja, ki še niso prešla v

dejanja. Cerkev tedaj v spolnovanji njenih dolžnostih podvreči posvetni oblasti je jako krivično in smelo. S takim ravnanjem se ves red preobrne, ker se natorno stavlja nad čeznatorno; tako se uničujejo ali vsaj zeló kratijo brezštevilne one dobrote, s kterimi cerkev napolnuje družabno življenje, če je nihče ne ovira; vrh tega se gladi pot sovraštvu in preprirom; koliko pa ti državi in cerkvi škodujejo, uči nas skušnja prepogosto.

Take nauke, kterih že zdrava pamet ne odobruje in so tolike pomembe za državnen razvitek, so ostro obsojali tudi naši spredniki, rimski papeži, imajoč živo pred očmi dolžnosti apostolske svoje službe. Tako je zavrgel Gregorij XVI v okrožnici „*Mirari vos*“ z dne 15. avgusta l. 1832 z najhujimi besedami razširjajoča se mnenja: da v bogočastji ni treba veliko izbirati; da smé vsak samovoljno o veri razsojevati; da je vest za vsacega edini sodnik; da smé vrh tega vsak svoje mnenje očitno širiti ter da je tudi vsakemu dovoljeno prevrat napraviti v državi. O razlogih, ktere navajajo za ločitev cerkve od države, pravi isti papež: „Nič veselega za cerkev in državo si ne moremo obeitati od tistih, ki želé cerkev od države ločiti in vez edinosti med svetno in duhovsko gosposko raztrgati. Zakaj dognano je, da se prijatelji nebrzdane prostosti bojé one edinosti, ktera je bila za cerkvene in svetne koristi zmiraj osrečevalna in blagonosna.“ Enako je tudi Pij IX ob vsaki priliki napačna mnenja, ki so se jela širiti, obsojal, ktera je dal

pozneje sestaviti, da bi imeli kaloličani v zmešnjavi zmot negoljufivega vodnika. (Syllabus.)*

Iz teh določb papežev se mora jasno razvideti, da izhaja javna oblast od Boga samega, ne pa od množice ljudi; da prekucije dovoljevati pameti nasprotuje; da krivično ravnajo posamezni in cele države, ki se za verske dolžnosti nič ne menijo ali o raznih verah enako mislijo; da se nebrzdana oblast, misliti in svoje misli javno širiti, nikakor ne sme prištevati pravicam državljanov, in da ni vredna ni varstva ni podpore. Enako se mora uvideti, da je cerkev družba, po svoji obliki in pravicah ne manj popolna, kakor država; in da vladarji ne smejo pripustiti, da bi se cerkev silila jim služiti, ali jim pokorna biti, ali da bi bila v svojem delovanju na prostosti omejena, ali da bi jej odtegnili

*) Naj le nektre teh zmot tû navêdemo:

St. XIX. „Cerkev ni prava, popolna, čisto prosta družba; tudi nima lastnih in stalnih pravic, od Božjega ustanovitelja jej podeljenih, ampak državne oblasti je, odločevati cerkvene pravice in meje, v katerih je sme rabiti.“

Alloc. Singulariquadam. 9. decembris 1854.

Alloc. Multisgravibusque. 17. decembris 1860.

Alloc. Maxima quidem. 9. iunii 1862.

St. XXXIX. „Država ima kot začetek in vir vseh pravic popolno neomejeno oblast.“

Alloc. Maxima quidem. 9. iunii 1862.

St. LV. „Cerkev se ima od države, država pa od cerkve ločiti.“

Alloc. Acerbissimum. 27. septembris 1852.

St. LXXIX. „Napačno je, da vodi državna prostost vse h veroizpovedanj, in popolna, vsem podeljena oblast, glasno in očitno razodevati vsako mnenje in mišljenje, k hitrejemu pohujšanju nravnosti in pobožnosti in da na stežaj vrata odpira kugi indiferentizma ali verske vnemarnosti.“

Alloc. Nunquam fore. 15. decembris 1856.

kaj pravic, ktere ima od Jezusa Kristusa. V zadevah obojnega prava pa je najbolj po natori in zato po Božji volji, da se obe oblasti ne ločite, še manj da se prepirate, marveč da ste popolno edini, zvesti svojemu namenu, ki je obedve porodil.

In to je, kar zapoveduje katoliška cerkev gledé ustanove in uravnave držav.

Če se hoče po teh izrekih in določbah prav soditi, ni izmed raznih oblik vladanja same na sebi nobene obsojati; ker kot take nič ne obsegajo, kar bi nasprotovalo katoliškemu uku; in če se jih vladarji modro in pravično poslužujejo, državo lahko v najboljšem stanji ohranijo. Da, tudi to ni samo ob sebi graje vredno, če se ljudstvo več ali manj vladanja udeležuje, kar v gotovih časih in pri gotovih postavnih določbah podložnim ni samo koristno, ampak jim more biti celó v strogo dolžnost.

Tudi ni pravega vzroka cerkev dolžiti, da je preveč tesnosrčna in premalo popustljiva, ali da je nasprotnica prave postavne prostosti. V resnici! Če cerkev pravi, da se pravice, dovoljene edino pravi veri, ne smejo dovoliti tudi raznim drugim veroizpovedanjem, ne obsoja še s tim tistih državnikov, kateri trpé v državi, — da kaj dobrega dosežejo, ali kaj slabega zabranijo — tudi druge, že obstoječe vere. Cerkev tudi vestno skrbi, da se nihče ne sili zoper svojo voljo sprejeti katoliško vero, ker „ne more nikdo verovati, če noče“, kakor modro pravi sv. Avguštin. (Tract. 26. in Joan. n. 2.)

Enako cerkev tudi ne more odobravati one prostosti, ktera gnjus vzbuja do najsvetejših Božjih postav ter odreka dolžno pokorščino zakonitim oblastim. To je v resnici svojevoljnost in ne več prostost. Z vso pravico jo imenuje zato sv. Avguštín „pogubno prostost“, (Ep. CV., ad Donastistas, cap. II, n. 9), in apostol Peter „pokrivalo hudobije“ (I. Petr. 2, 16); da, v resnici, ker je zoper zdravo pamet, je sužnjost; zakaj „slehern, kdor greši, je suženj greha“. (Jan. 8, 34.) Nasprotno pa je ona prostost prava, — po koji imamo zato tudi hrepeneti —, ktera v zasebnem življenji človeku ne pusti služiti zmotam in strastem, najgrjim tem gospodovalkam; v očitnem pa državljanem modro vlada, jim daje dovolj prilike množiti svoje blagostanje, ter državo varuje tuje samovoljnosti. To pošteno in človeka vredno prostost cerkev odobrava nad vse, in nikdar ni nehala na vso moč si prizadevati, da jo ljudstvom trdno brani in neprikrajšano ohrani.

Naredbe in naprave, ktere najbolj pospešujejo občeno blaginjo, ktere so se koristno ustanovile proti samovolji slabo vladajočih vladarjev, ktere državi prepovedujejo brezobzirno vmešavati se v občinske in družinske zadeve, ktere morejo braniti posamnim državljanom čast, osebo, vsem enakomerno pravosodje: vse te in take naredbe je cerkev vsaki čas dajala, podpirala in varovala. To nam kažejo preteklih časov spomini. Ona si je tedaj vedno v soglasji s svojim ravnanjem, če po eni strani zamejuje nezumno prostost, ktera se rada sprevrže pri

posameznih in pri celih ljudstvih v razuzdanost ali v suženjstvo, kakor če se po drugi strani rado-
voljno poprijemlje napredka vsacega časa, da le v
resnici pospešuje srečo tega življenja, ktero je prehod
k drugemu, večnemu življenju. Če se tedaj trdi,
da je cerkev zavidljiva novemu državnemu redu, ter
da brez razločka zametuje, kar duh današnjega časa
ustvarja, je to le puhlo in prazno obrekovanje. Res
je, nespametna mnenja zametuje: ona obsoja zlo-
činske prekucijske namere, zlasti pa ono dušno
stanje, v katerem gledamo začetek radovoljne ločitve
od Boga. Ker pa mora vse, kar je resnično, od
Boga izhajati, priznava cerkev vse, karkoli najde
resničnega človeški duh, kot sled Božjega duha. In
ker se v natori nič ne nahaja, kar bi nasprotovalo
razodenju Božjemu, pač pa mnogo, kar je potrjuje;
ker na dalje more vsaka najdena resnica nagibati
k spoznanju in češčenju Božjemu, zato odobrava
cerkev vse, kar širi vêdo, vsaki čas z veseljem; in
kakor druge vednosti, tako gojí in pospešuje tudi one
vêde, ktere se pečajo z raziskavanjem nature. V tem
raziskavanji se cerkev ne postavlja po robu, če duh
človeški kaj novega najde; tudi ni zoper to, če se
marsikaj iznajde, kar življenje lepša in slajša; ona
marveč sovraži lenobo in nedelavnost ter najiskreneje
želi, da rodi človeški duh po vaji in izobraževanji
obilo sadú; ona ga spodbada k vsakovrstnim umet-
nostim in obrtnostim; če pa skrbi po svoji moči,
da vse to napeljuje k poštenosti in sreči, skuša s
tim zabraniti, da človeka njegovo mišljenje in ho-

tenje, dejanje in nehanje, ne odtuja Bogu in nebeškim dobrotam.

Vendar se ti pametni in modrosti polni nauki cerkveni dandanes zaničujejo, ko se države ne le branijo ravnati se po pravilih krščanske modrosti, ampak se zdí, da se hočejo države z vsakim dnevom od njih oddaljiti.

Ker se pa resnica, ki je na svitlo došla, po svoji natori na široko razširja in ker prešinja polagoma srca človeška, zato oznanujemo, svesti si najviše in najsvetejše svoje službe, nagnjeni po apostolskem poslanstvu, vsem ljudstvom resnico, prosto in naravnost, kakor moramo: ne kakor da bi ne poznali časovnih potreb, ali kakor da bi zametavali častne in koristne napredke; ne, marveč skrbimo, da hodijo države brez spodtikljeja na trdneji podlagi, ne da bi se kratila prava ljudska prostost. Med ljudmi pa je resnica najboljša mati in varuhinja prostosti. „Resnica vas bo oprostila.“ (Jan. 8, 32.)

Pri takih težavnih okoliščinah bodo katoličani lahko spoznali, če nas poslušajo, kakor se spodobi, ktere dolžnosti da imajo v mišljenji in v dejanji.

Potrebno je v mišljenji vse to, kar so papeži sporočili, ali bodo še sporočili, in česar smo se za trdno prepričali, si dobro v spominu hraniti, in kedar treba, tudi javno spoznati. In zlasti je potrebno v tem, kar zadeva v novejšem času toliko poželjeno prostost, biti enih misli z apostolsko stolico; kar ona misli, morajo misliti vsi.

Varuje pa naj se vsakdo, da se ne dá premotiti po lepi zunanosti novošegne prostosti, ter naj pomisli, odkod da izhaja, kdo in s kom jo podpira in vzdržuje. Saj že skušnja zadosti uči, kaj da je storila v državi; rodila je tù in tam take sadove, katerih se dobri in modri možje po pravici kesajo. Če je res kje, ali če si samo mislimo državo, ktera krščanstvo brezobzirno in samosilno preganja, in če ž njo primerjamo novošegno državo, o kateri govorimo, bi se nam znala sicer ta boljša dozdevati. Načela pa, na ktera se opira, so, kakor smo prej rekli, gotovo taka, da jih samih na sebi ne sme nihče odobravati.

Delovanje pa se more raztezati na zasebno in domače, ali pa tudi na očitno življenje. Kar zadeva tedaj zasebno življenje, je prva dolžnost, da svoje življenje in svoje nravi prav skrbno uravnamo po evangeljskih naukih; da se pa tudi ne branimo, ako krščanska krepost tirja kaj težjega prenesti in pretrpeti. Vrh tega so posamezni dolžni cerkev kot svojo skupno mater ljubiti, njene zapovedi pokorno spolnovati, za njeno čast se potegovati in želeti, da se jej nikdar ne kratijo njene svete pravice; ter pripraviti si, da jo tudi tisti, na ktere morejo vplivati, enako otroško spoštujejo in ljubijo. Važno je tudi za splošni blagor, modro se udeleževati državne uprave, in zlasti to skušati doseči, da očitna oblast skrbi za versko-nravno vzgojo mladine, kakor tirja krščanstvo; zakaj od tega je zeló odvisen blagor posamnih držav. Splošno pa je prav in koristno, da katoliški možje iz tega, rekel bi, ožega kroga, dalje

posežejo in se brigajo za vse državne zadeve. Pravimo pa, da to le splošno veljá, ker so ti naši predpisi vsem ljudstvom namenjeni. Primeri se namreč tu in tam, da najimenitniši in najpravičnisi vzroki odsvetujejo vmešavati se v državne zadeve in sprejemati politične službe. A splošno, kakor smo dejali, prav nič brigati se za javno življenje, bilo bi ravno tako krivo, kakor nič skrbeti in nič se truditi za skupni blagor; in to tem bolj, ker katoličane opominja in naganja že vera, ktero spoznavajo, da svoje popolno in po veri storê. Če so pa katoličani malomarni, bodo oni prijeli za vajeti, kojih mišljenje ne dá pričakovati nič dobrega. To pa bi bilo tudi za krščanstvo pogubonosno, kajti največ moči in oblasti imeli bi oni, kateri cerkev sovražijo; najmanj pa oni, kateri jo ljubijo.

Lahko je tedaj uvideti, da imajo katoličani dovolj in pravičnih vzrokov brigati se za državne zadeve. Tega pa ne delajo in tudi ne smejo delati zato, da bi odobraval, kar je nepoštenega najti dandanašnji v mnogih državnih napravah, marveč da te naprave same, kolikor mogoče obračajo v splošni blagor, imajoč odkrit in resničen namen modrost in krepost katoliške vere kot najblagonosnejši sok in oživljajočo kri vvajati v vse žile državnega življenja.

Nič drugače se ni godilo tudi v prvih časih svete cerkve. Kajti nravi in težnje nevernikov so se jako razločevale od nravi in teženj evangelijskih; vendar gledamo kristijane sredi praznoverstva nepopačene in si zmiraj enake ostati in srečno pro-

dirati, kamorkoli so mogli. Vzgledni v zvestobi do vladarjev in pokorni postavam, kolikor le mogoče, razširjali so povsod prečudno svitlobo svetosti; skušali so bratom koristiti, druge k modrosti Kristusovi pripeljati; bili so pa tudi pripravljene zapustiti svoje stopnje ter srčno iti v smrt, če ni bilo mogoče obdržati časti, službe in oblasti, ne da bi bili omadeževali svoje kreposti. Zato so pa hitro vvedli krščanske naprave ne samo v zasebne hiše, ampak tudi v tabore, v zbornice, da, celó v kraljevo palačo. „Od včeraj smo“, piše Tertulijan, „in vendar smo vse vaše zasedli: mesta, otoke, gradove, naselbine, trge, celó tabore, zadruge, občinske sovete, palače, starašinstvo, sodišče“ (Apol. n. 37.); tako, da se je pokazala krščanska vera, kedar je bilo po postavi dovoljeno jo očitno spoznavati, ne več kot v plenicah povita v zibelki ječeč, ampak kot čvrsta ter že dovolj razvita v premnogih državah.

Primerno je, da se v naših dneh teh vzgledov sprednikov spominjamo.

Vsi katoličani, kateri so vredni tega imena, morajo biti posebno gorko ljubeči sinovi svete cerkve in kot take se tudi vedno kazati; kar se s to pohvalo ne strinja, morajo brez obotavljanja zavreči: naj se poslužujejo ljudskih naprav, kolikor je po postavnem potu mogoče, da branijo resnico in pravico, da prostost delovanja ne prestopi mejâ, postavljenih po natorni in Božji postavi; prizadevati si, da se razvija in preobrazi vsaka država po krščanskih načelih, ktere smo opisali.

Da se pa to doseže, ni lahko pokazati ene same, pa gotove poti, ker bi morala biti primerna vsem krajem in vsem časom, ki so pa silno različni. To se pa vendar more reči: Ohraniti se ima zlasti edinost v hotenji; prizadevati si za enakomerno delovanje. Naj bolje pa se oboje doseže, če imajo vsi zapovedi apostolskega sedeža za pravilo svojega življenja, in pa če slušajo škofo, „ktere je sv. Duh postavil vladati cerkev Božjo.“ (Dej. ap. 20, 28.)

V obrambo katoliškega imena je živo potrebno, da smo o naukih, ktere cerkev oznanuje, vsi enih misli ter popolno stanovitni. Pri tem pa se je varovati, da se kdo na kak način ne jame nagibati h krivim naukom, ali slabeje se jim ustavljati, kakor resnica dopušča. V onih rečeh, ktere niso dognane, je sicer dovoljeno trezno, in s hrepenenjem najti resnico, svoje mnenje zagovarjati; vendar pa brez krivičnega sumničenja in medsebojnega obdolževanja. Da se tedaj edinost duhov po nespametnem obdolževanju ne ruši, naj slišijo in zvedó vsi: Čista katoliška vera se nikakor ne strinja z mnenji, nagibajočimi k naturalizmu ali rationalizmu, kterih namen je uničiti vse krščanske naprave ter postaviti človeka družbi za vladarja, Boga pa odstraniti. Ravno tako ni dovoljeno drugače spolnovati svojih dolžnosti v zasebnem življenji, drugače pa v očitnem; tako namreč, da se cerkvena veljava v zasebnem življenji spoštuje, v javnem pa zaničuje. Kajti to bi se dejalo družiti pošteno in nepošteno in človeka spraviti v boj s samim seboj, ko vendar mora vedno isti

ostati, ter v nobeni reči in na noben način v življenju v krščanski kreposti odnehati.

Če pa se gre za čisto politična prašanja: o najbolji državni ustavi, o takej ali takej državni upravi, — o takih prašanjih se ima lahko različno mnenje. Zato pravičnost ne pripušča šteti v greh različnega mnenja o zadevah, ktere smo omenili, tistim, kateri so sicer kot poštenjaki znani in kateri so vsaki čas pripravljeni pokorno sprejemati razsodbe apostolske stolice. Še večja krivica pa je dolžiti je ali sumničiti, kakor bi bili zatajili katoliško vero, kar se, žal, ni le enkrat zgodilo. Posebno pa naj imajo to zapoved vedno oni pred očmi, kateri svoje misli tudi po pismu in tisku širijo, zlasti pa časnikarji. Zakaj v tem boji za najmenitniše reči se ne smejo nikdar dopustiti domače razprtije ali strankarstva, ampak v soglasnem mišljenju in v skupnem prizadevanju morajo vsi na to delati, da se doseže skupni namen, ohraniti namreč vero in državo. Če so bili tedaj prej kje kaki prepiri, naj se dobrohotno pozabijo in zamorê; če se je morebiti komu predrzno kaj krivičnega storilo, naj je to zakrivil ta ali oni, naj se zopet poravná z medsebojno ljubeznijo ter odkupi s posebno pokorščino vseh do apostolskega sedeža.

Na ta način bodo dosegli katoličani dve premenitni reči: prvič pomagajo cerkvi varovati in razširjati krščansko modrost; drugič pa silno koristijo državi, ktere blagor je v veliki nevarnosti zarad slabih nauk in strasti.

To, častitljivi bratje, smo želeli povedati vsem narodom katoliškega sveta o krščanki uravnavi držav ter dolžnostih posameznih državljanov.

Zlasti pa moramo iskati prav goreče nebeške pomoči ter prositi Boga, da to, kar k Njegovi časti in k skupnem blagru človeškega rodú doseči želimo, in za kar si prizadevamo. On sam, ki razsvitljuje um ter nagiba voljo, srečno dovrši. V dokaz pa očetovske Naše ljubezni do vas, častitljivi bratje, podelimo vam, duhovnikom in vsem vernim, vaši skrbi in čuječnosti izročeni, preradovoljno v Gospodu apostoljski blagoslov, ki je začetek Božjih darov.

Dano v Rimu pri sv. Petru dne 1. novembra l. 1885, našega papeževanja v osmem letu.

Papež LEON XIII.

ati vsem
avi držav

oške po-
časti in
želimo,
svitljuje
okaz pa
atje, po-
aši skrbi
Gospodu
arov.
mbra 1.

XIII.

